

MAK 2014–2020 meetme 3 „Põllumajandustoodete ja
toiduainete kvaliteedikavad” tegevuse liigi 3.1
kvaliteedikavas „Biosfääri programmiala rohumaaveis
ja -lammas“ osalemise püsikulude analüüs

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

2022

Tellija: Maaeluministeerium

Projekti teostaja: Põllumajandusuuringute Keskus

Töögrupi koosseis: Agnes Naarits, Marju Aamisepp, Eduard Matveev, Kristine Tiirats

Antud töö andmete kasutamisel või tsiteerimisel tuleb viidata allikale

LISAINFO JA KONTAKT

Põllumajandusuuringute Keskus
Maamajanduse analüüsi osakond
Jäneda, Tapa vald 73602, Lääne-Virumaa
E-post: agnes.naarits@pmk.agri.ee

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. UURINGU METOODIKA.....	5
1.1. Uuringu eesmärk.....	5
1.2. Andmekogumise ja -analüüsi meetodid.....	5
2. TOIDUKVALITEEDIKAVAS OSALEJAD JA OSALEMISE KULUD.....	6
2.1. Toidukvaliteedikavas osalemise üldised tingimused.....	6
2.2. Toidukvaliteedikavas „Biosfääri programmiala rohumaa veis ja -lammas“ osalemise tingimused.....	6
2.3. Kohustuslik tootmismeetod.....	7
2.4. Kontrollitavad näitajad.....	8
2.5. Toidukvaliteedikavas osalemise kulud.....	9
3. KÜSITLUSE TULEMUSED.....	11
4. TOETUSE ARVESTAMISE METOODIKA ETTEPANEK.....	17
LISA 1. EKSPERTINTERVJUUDE KAVAD.....	19
LISA 2. KÜSIMUSTIK KVALITEEDIKAVAS OSALEJATELE.....	20

JOONISTE LOETELU

Joonis 1. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud muutuste hinnangud karjatamiseks kasutatava rohumaa hooldamise lisakulude ja ajakulu kohta.....	11
Joonis 2. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud muutuste hinnangud talvise rohusööda varumise lisakulude ja ajakulu kohta.....	12
Joonis 3. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud muutuste hinnangud talvise jalutusala hooldamise lisakulude ja ajakulu kohta.....	13
Joonis 4. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud muutuste hinnangud puhtale joogiveele ligipääsu tagamise lisakulude ja ajakulu kohta.....	13
Joonis 5. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud muutuste hinnangud aborigeenset tõugu lammaste tihedama pügamise lisakulude ja ajakulu kohta.....	14
Joonis 6. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud muutuste hinnangud lammastele spetsiaalsete rohttaimede kasvatamise lisakulude ja ajakulu kohta.....	15
Joonis 7. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud muutuste hinnangud tihedama parasiidiseire lisakulude ja ajakulu kohta.....	15

TABELITE LOETELU

Tabel 1. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud lisakulud põhikarja looma kohta aastas.....	17
Tabel 2. Näide: toidukvaliteedikavas osaleja lisakulude arvestus ettevõtte kohta aastas.....	18

SISSEJUHATUS

Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikava (edaspidi *toidukvaliteedikava*) on eeskiri, millega tootjad lepivad omavahel kokku lõpptoote eripäras, kvaliteedinõuetes ja tootmismeetodis ning võtavad vabatahtlikult kohustuse jälgida neid nõudeid, mis eeskirjas ette on nähtud. Toidukvaliteedikava tunnustamist saab taotleda toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 91 lõike 1 punkti 1 tähenduses. Toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm on tulundusühistu, mittetulundusühing või seltsing, kes turustab ühiselt toidukvaliteedikavas osalevate põllumajandustootjate toodangut.

Toidukvaliteedikavas võib osaleda füüsiline või juriidiline isik, kes toodab jaekaubanduses realiseeritavat toiduks ettenähtud eriliste omadustega toodet või füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik, kes sellist toodet töötleb. Toidukvaliteedikavad on avatud ka tootjatele, kes ei kuulu toidukvaliteedikava rakendava tootjarühma liikmete hulka, kuid kes täidavad kõiki toidukvaliteedikavas osalemiseks esitatud nõudeid. Osaleja järgib toidu- ja söödaohutuse, looma- ja taimeterwise ning loomade heaolu nõudeid ning peab arvestust toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoote tootmise ja turustamise üle. Osaleja toidu- ja söödaohutuse, looma- ja taimeterwise ning loomade heaolu nõuetele vastavuse tase peab olema kõrge.

Toidukvaliteedikava raames toodetud toode peab olema sobilik inimtoiduks ning realiseeritav jaekaubanduses. Lõpptoote põhitooraine peab pärinema 100% ulatuses toidukvaliteedikavas osalevate põllumajandustootjate toodangust. Toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoode peab olema kõrgema kvaliteediga kui tavatoode või omab eriomadusi, milliseid tavatoodel ei ole.

Toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm peab vastu võtma eeskirja, milles sätestatakse kavas osalemise tingimused ja kord, lõpptoodete loetelu ning tootmismeetodid ja põhinäitajad, mille alusel saab kontrollida lõpptoote erilisi omadusi ja kvaliteeti ja/või kohustusliku tootmismeetodi nõuete järgimist.

Eestis on 2022. aasta oktoobri alguse seisuga kaks riiklikult tunnustatud toidukvaliteedikava:

- Rohumaaveise liha tootmine (rakendaja on MTÜ Liivimaa Lihaveis)
- Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas (rakendaja on TÜ Muhu Liha)

Kui toidukvaliteedikava „Rohumaaveise liha tootmine“ tunnustati juba 2014. aastal ja 2021. aasta lõpu seisuga osales selles 77 tootjat, siis toidukvaliteedikava „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ tunnustati 2022. aastal ja selles osaleb 10 tootjat (seisuga 31.03.2022).

Toidukvaliteedikavas esitatud nõuete täitmine toob osalejatele kaasa lisakulud. Et parandada toidu tarneahela toimimist, anda põllumajandustoodetele lisandväärtust ja suurendada tarbijate teadlikkust kvaliteedikavades raames toodetud toodetest, toetatakse Eesti maaelu arengukava 2014–2020 meetme 3 „Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavad“ tegevuse liigi 3.1 „Liidu kvaliteedikavades ja siseriiklikult tunnustatud kvaliteedikavades osalemine“ kaudu toidukvaliteedikavas osalemist. Toetust võimaldatakse põllumajandustootjatele ühes kvaliteedikavas osalemise kohta kuni viiel aastal alates toidukvaliteedikavaga liitumisest iga-aastase maksena, mille eesmärk on kompenseerida põllumajandustootjale kvaliteedikavas osalemisega seotud püsikulusid.

Käesoleva uuringu eesmärgiks on kaardistada toidukvaliteedikavas „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ osalemise püsikulud ning analüüsida kavas osalemisest tingitud lisakulusi. Analüüsi tulemusi kasutatakse kvaliteedikavas osalemise toetuse standardiseeritud ühikuhinna määramisel.

1. UURINGU METOODIKA

1.1. Uuringu eesmärk

Uuringu eesmärk on toidukvaliteedikavas „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ osalemise püsikulude kaardistamine, nende maksumuse hindamine ning saadud andmete põhjal meetodika väljatöötamine, mille alusel määratakse toetuse suurus kvaliteedikavas osalejatele.

Uuringu läbiviimiseks tehti järgmised tööd:

1. viidi läbi dokumendianalüüs toidukvaliteedikavades osalemise tingimustest ülevaate saamiseks ning võimalike kuluallikate ja lisategevuste kindlakstegemiseks;
2. koostati intervjuude kavad ja uurimisküsimused toidukvaliteedikavas osalejate küsitlemiseks;
3. koostöös toidukvaliteedikava „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ rakendava tootjarühmaga kaardistati veebiküsitluse teel kvaliteedikavas osalemisest tulenevad püsikulud;
4. arvutati toidukvaliteedikavas osalemisest tulenevate lisakulude iga-aastane maksumus.
5. kirjeldati meetodika, mille alusel määrata toetussumma suurus tootjatele, kes soovivad taotleda toetust MAK meetme 3.1 raames kvaliteedikavas „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ osalemiseks.

1.2. Andmekogumise ja -analüüsi meetodid

Dokumendianalüüsiga koguti andmed toidukvaliteedikavades osalemise tingimuste ning kohustuslikust tootmismetodist tulenevate tegevustega kaasnevate kulude ja nende tekkepõhjuste kohta. Kogutud andmeid analüüsiti ning selle põhjal koostati intervjuude kavad ja esialgsed küsimused toidukvaliteedikavas osalevatele tootjatele.

Esmase ülevaate saamiseks viidi läbi kaks intervjuud: 09.08.2022 toimus vestlus MEMi ametnikuga (Kerli Nõges ja Liis Raska) ning 19.08.2022 toidukvaliteedikava rakendaja MTÜ Muhu Liha esindajatega (Annely Holm ja Kadri Tali). Ekspertintervjuude kavad on toodud lisas 1.

Intervjuudega kogutud info analüüsimise järel koostati küsimustik toidukvaliteedikavas osalejatele. Küsitlusega sooviti teada saada toidukvaliteedikavas osalemise püsikulud tootja seisukohast lähtuvalt. Küsitlus viidi läbi 30.08.2022–07.09.2022 veebikeskkonnas *LimeSurvey*. Vastused koguti kõigilt üheksalt toidukvaliteedikavas osalevalt tootjalt. Küsimustik on lisas 2.

Küsitlusega kogutud andmestikule lisati andmed PRIA põllumajandusloomade registrist seisuga 07.09.2022. Seejärel viidi läbi andmete valideerimine ja hindamine ühiku (loomade arv) kohta, et tagada kulude taseme vastavus tegelikule olukorrale.

Erinevate kulutuste suuruse hindamisel olid ettevõtjatel ilmselt väga erinevad lähtekohad, sest hinnangud toidukvaliteedikavas osalemisel kaasnevate lisakulutuste kohta erinesid olulisel määral. Seetõttu korrigeeriti arvestustes hinnanguid ekspert hinnangute alusel.

2. TOIDUKVALITEEDIKAVAS OSALEJAD JA OSALEMISE KULUD

2.1. Toidukvaliteedikavas osalemise üldised tingimused

Toidukvaliteedikava tunnustamist saab taotleda toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm. Toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm on tulundusühistu, mittetulundusühing või seltsing, kes turustab ühiselt toidukvaliteedikavas osalevate põllumajandustootjate toodangut.

Toidukvaliteedikavad on avatud ka tootjatele, kes ei kuulu toidukvaliteedikava rakendava tootjarühma liikmete hulka, kuid kes täidavad kõiki toidukvaliteedikavas osalemiseks esitatud nõudeid¹:

- osaleja on põllumajandustoodete tootja või töötleja;
- osaleja järgib toidu- ja söödaohutuse, looma- ja taimetervise ning loomade heaolu nõudeid;
- osaleja peab arvestust toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoote tootmise ja turustamise üle;

Toidukvaliteedikava raames toodetud toode peab olema sobilik inimtoiduks ning realiseeritav jae-kaubanduses. Lõpptoote põhitooraine peab pärinema 100% ulatuses toidukvaliteedikavas osalevate põllumajandustootjate toodangust.

Toidukvaliteedikava raames toodetud lõpptoode peab olema kõrgema kvaliteediga kui tavatoode või omab eriomadusi, milliseid tavatoodetel ei ole. Toote erilisus võib olla tingitud:

- erilisest tootmis- ja/või töötlemisprotsessi kasutamisest, mille tulemusel saadakse eriliste omadustega lõpptoode;
- erilise põllumajandusliku tootmismeetodi kasutamisest, mille nõuded inimeste, loomade, taimede tervisele, loomade heaolule või keskkonnale on oluliselt kõrgemad tavanõuetest.

Toidukvaliteedikava rakendav tootjarühm peab vastu võtma eeskirja, milles sätestatakse kavas osalemise tingimused ja kord, lõpptoodete loetelu ning tootmismeetodid ja põhinäitajad, mille alusel saab kontrollida lõpptoote erilisi omadusi ja kvaliteeti ja/või kohustusliku tootmismeetodi nõuete järgimist.

2.2. Toidukvaliteedikavas „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ osalemise tingimused

Biosfääri programmialad määratletakse riikide valitsuste poolt ja looduskaitse kõrval edendatakse nendel aladel ka säästlikku looduskasutust. Nendel aladel kehtivad keskkonnapiirangud ja iseloomuliku taimestiku ning elustiku säilimise tagamiseks on oluline, et neid kooslusi ei künta, väetata ega külvata neile produktiivsuse tõstmiseks kultuurtaimede seemneid. Eestis on biosfääri programmiala tegutsemispiirkonnaks Lääne-Eesti saared.

Toidukvaliteedikava „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ rakendaja on MTÜ Muhu Liha (edaspidi *Muhu Liha*). Nimetatud toidukvaliteedikavas oli seisuga 31.03.2022 kümme osalejat, sh kõik olid äriühingud. Kulude kaardistamise hetkel 2022. aasta septembris oli siiski üks tootja kõik loomad realiseerinud ning jäi seetõttu analüüsist välja.

¹ Toidukvaliteedikava ja selle eeskirja täpsemad nõuded, toidukvaliteedikava tunnustamise taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord ning taotluse vorm, <https://www.riigiteataja.ee/akt/106082013002>

PRIA põllumajandusloomade registri andmetel (seisuga 07.09.2022) olid toidukvaliteedikavas osalejad valdavalt lambakasvatajad: registri andmetel oli ettevõttes minimaalselt 41 lammast ja maksimaalselt 537 lammast. Kahe tootja puhul peeti lisaks lammastele vähesel määral ka lihaveiseid ning ühel tootjal olid ainult lihaveised.

Toidukvaliteedikavas „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ osalemise nõuded tootjale on järgmised:

1. tootja tegutseb biosfääri programmialal
2. tootja peab järgima loomade tervisele ja heolule kehtestatud nõudeid;
3. tootja peab pidama arvestust kavas osalevate loomade üle ja loomad peavad olema märgistatud ja kantud seadusele vastavasse registrisse;
4. tootja järgib kavas toodud kohustuslikku tootmismeetodit;
5. tootja võimaldab Muhu Liha poolt määratud konsulendil kontrollida toidukvaliteedikava nõuete täitmist ja kannab läbiviidava kontrolli kulud.

Lõpptooteks on värske või külmutatud veise- ja lambaliha ning sellest valmistatud lihavalmistised ning kuumtöödeldud tooted. Loomad peavad tapmisele saatmisel olema ilma ravimite manustamisest tuleneva keeluta ning terved. Liha jälgitavus peab olema tagatud saatedokumentidega.

2.3. Kohustuslik tootmismeetod

Muhu Liha on koostanud toidukvaliteedikava eeskirja², milles on kohustuslikku tootmismeetodit kirjeldatud järgmiselt:

Lamba- ja veiseliha tootmine toimub toidukvaliteedikavas osaleva tootja kohapealses ettevõttes. Toidukvaliteedikava alla kuuluvad karjatamisperioodil biosfääri programmialal poollooduslikul kooslusel või püsirohumaal karjatatavad lambad ja veised. Talvine sööt koosneb kõrgekvaliteedilisest rohusilost ja heinast, mis on soovituslikult varutud poollooduslikult koosluselt, kuid võib olla varutud ka põllumajandusmaalt. Lisaks antakse loomadele mineraalsööta. Loomade päevasest söödast moodustab 90% rohi ja rohusööt (sh hein ja silo) toorkaalu alusel. Vähestes kogustes on lubatud anda teravilja või söödagraanuleid (nt loomade kokku kogumisel). Teravilja ja söödagraanuleid ei kasutata nuumamiseks ja see ei moodusta loomade põhisööta. Välistatud on soja, mais ja muud geneetiliselt muundatud organisme sisaldavad söödad (GMO).

Toidukvaliteedikava alla kuuluvatele lammastele ja veistele on tagatud aastaringne vaba liikumine värskes õhus, juurdepääs puhtale veele ja elementaarne vari ilmastikutingimuste eest varjumiseks nii talvel kui suvel. Laudas pidamisel peab olema võimalik lasta loomad jalutusalale. Talvisel pidamisel peab olema tagatud kuiva allapanuga (põhk või hein) lamamisala.

Toidukvaliteedikava all realiseeritud loomad peavad olema heas toitumuses ja terved, puhtad ja kuivad. Lammaste puhul peavad loomad olema püगतud hiljemalt kuus kuud enne realiseerimist.

² Toidukvaliteedikava „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ eeskiri, <https://muhuliha.ee/toidukvaliteedikava/>

2.4. Kontrollitavad näitajad

Toidukvaliteedikavas osaleja peab võimaldama Muhu Liha poolt määratud konsulendil üks kord aastas kontrollida toidukvaliteedikava nõuete täitmist järgmiste näitajate osas:

- **Looma kasvatamise asukoht**

Loomad peavad olema pädeva riikliku asutuse süsteemis märgitud biosfääri programmiala territooriumil asuvasse põllumajandushoonesse või alale. Loomi võib väljastpoolt biosfääri programmiala tuua eritingimustel ja peamiselt tööaretuseks. Liha tootmise puhul peab nende osas toidukvaliteedikava eeskirju olema täidetud vähemalt 12 kuud, kuid mitte vähem kui loomade kolmveerandi eluea ulatuses. Seaduses kehtestatud vormil tapateiselt kontrollitakse lauda või ala numbri järgi looma asukohta.
- **Karjatamine poollooduslikul või püsirohumaal**

Loomad peavad olema karjatatud poollooduslikul või püsirohumaal. Karjatamine vegetatsiooniperioodil peab olema märgitud põlluraamatusse. Karjamaal antakse loomadele lisaks mineraalsööta. Loomade päevasest söödast moodustab 90% rohi ja rohusööt (sh hein ja silo) toorkaalu alusel. Vähestes kogustes on lubatud anda teravilja või söödagraanuleid.
- **Talvise sööda kvaliteet**

Talvise sööda kvaliteeti hinnatakse visuaalselt farmis (organoleptiline hindamine kontrolli poolt). Farmis ei anta loomadele soja, maisi ja muud GMO sööta. Loomade päevasest söödast moodustab 90% rohusööt (sh hein ja silo) toorkaalu alusel. Vähestes kogustes on lubatud anda teravilja või söödagraanuleid.
- **Loomade kasvatamistingimused**

Konsulent kontrollib farmis loomade vaba liikumist – loomad ei ole lõas ega laudas kinni. Juurdepääs puhtale veele on tagatud igal aastaajal. Talvel ei tohi vesi olla jääga kaetud ja peab olema kuiva allapanuga lamamisala. Tagatud on võimalus varjuda ilmastikutingimuste eest nii suvel kui talvel.
- **Loomade konditsioon realiseerimisel**

Kontrollitakse visuaalselt enne realiseerimist – loomad on puhtad, heas toitumuses ja terved, lambad mitte üle kasvanud villaga. Tapmisel ei tohi loomadele kehtida ravimite manustamise keeluaeg, seda kontrollitakse tapateiselt. Vajadusel konsulteeritakse teenindava veterinaarstiga.

Põllumajandus- ja Toiduamet kontrollib toidukvaliteedikava rakendavat tootjarühma vähemalt üks kord kalendriaasta jooksul ning võtab sealjuures arvesse konsulendi ekspertarvamust. Riskianalüüsi tulemusel tehtud valimi alusel kontrollib Põllumajandus- ja Toiduamet lisaks vähemalt ühte toidukvaliteedikavas osalejat.

Nõuete rikkumise korral vormistatakse kontrollaktis toidukvaliteedikavas osalejale ettekirjutus ning märgitakse nõuete rikkumise likvideerimise tähtaeg ja järelkontrolli tegemise kuupäev. Korralise- ja järelkontrolli kulud kannab toidukvaliteedikavas osaleja. Korduvate eeskirja rikkumiste või järelevalve tegevuste takistamise korral võib Muhu Liha juhatuse otsusega rikkuja kavas osalejate nimekirjast kustutada.

2.5. Toidukvaliteedikavas osalemise kulud

Mõiste „püsikulud“ tähendab Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 16 lõike 3 kohaselt kulusid, mis on kantud toetust saava kvaliteedikavaga liitumise eest ja nimetatud kavas osalemise eest igal aastal makstavate osalustasudega, sealhulgas vajaduse korral kulud kontrollidele, mida on vaja kvaliteedikavade spetsifikatsioonide vastavuse tõendamiseks.

Antud analüüsis on mõiste „püsikulud“ võrdsustatud mõistega „kvaliteedikavas osalemise kulud“, kuna püsi- ja muutuvkulude mõiste on kasutusel majandusarvestuse kuluarvestuse alajaotuses. Raamatupidamislikus kuluarvestuses liigitatud püsikulud on sellised, mis ei sõltu toodangu mahust ja selle muutustest teatud tasemeni (nt põllumajanduses juhtkonna töötasu, kulum, energiakulud, hoonete ja seadmete remondikulud ning muud üldkulud). Seega ei ole kvaliteedikavas osalemise püsikulu mõiste võrdsustatav kuluarvestuses kasutatava mõistega.

Toidukvaliteedikavas osalemise kulude kindlaks tegemisel lähtuti sellest, milliseid lisakulutusi on vaja tootjal teha võrreldes nende tootjatega, kes selles kavas ei osale. Lisakulude tuvastamisel tugineti intervjuude ja küsitluse tulemustele ning kontrollide teostavate konsulentide hinnangutele, arvestades tootmise spetsiifikat ja toote eripära ning kvaliteedinõuetest tulenevaid kulusid.

Toidukvaliteedikavas osalemise kulud kujunevad eeskirjas kehtestatud nõuete alusel, mida kavas osaleja peab järgima ning täitma. Nendeks võivad olla näiteks liikmeks saamiseks vajaliku taotlusprotsessiga ja selle esitamisega seotud kulud. Samuti kulutused kontrollide või sertifitseerimiste läbi viimiseks, mida tootja peab tegema, et tõestada oma tootmise vastavust kvaliteedikava eeskirjale. Kontrollide läbiviimine on vajalik, et tagada kvaliteedikavade usaldusväärsus ning kindlus, et antud tooted vastavad alati lubatud kvaliteedile. Samuti lähevad osalemisest tulenevate kulude alla ka tootjale tekkida võivad õigus- ja halduskulud.

Toidukvaliteedikavas „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ osalemise kulud kaardistati kvaliteedikava rakendajaga tehtud intervjuude ja kvaliteedikavas osalevate tootjate küsitlusest saadud vastuste alusel. Kuna uuringu läbiviimise hetkeks olid toidukvaliteedikavas osalevad tootjad kehtestatud kohustuslikku tootmismeetodit järginud vaid mõned kuud, siis kohati ei osanud nad hinnata kvaliteedikavas osalemiseks tehtavate lisakulutuste suurust ja vajadust.

Intervjuudest ja küsitluse tulemustest selgus, et peamised lisakulutused võrreldes tavatootmisega tulenevad loomade heaolu nõuete täitmisest, sest loomadele peab olema tagatud aastaringne võimalus välisele jalutusale. Kuna toidukvaliteedikavas on nõue, et karjatamine peab toimuma poollooduslikul kooslusel või püsirohumaal ning valdav osa talvisest söödast peab olema samuti kogutud nendelt aladelt, siis suurenevad ka karjatamise ja rohusööda kogumise kulud. Vastavalt karjatatavate alade eripärale tuleb kasvatamiseks valida sellised tõud, kes on nende oludega kohastunud, seetõttu lisanduvad ka tõuspetsiifilised loomade pidamise ja hooldamise kulud.

Samuti tuleb toodangu kvaliteedi tagamiseks loomadele teostada tihedamat parasiidiseiret. Toidukvaliteedikavaga liitumiseks tasu ning iga-aastast liikmemaksu seni kehtestatud ei ole, kuid plaanis on sisse seada aastatasu läbi kvaliteedikava realiseeritud loomade arvu alusel suurusjärgus üks euro looma kohta. Suurimaks kulutuseks toidukvaliteedikavas osalemisel võib aga lugeda iga-aastaseid kontrollimise kulusid.

Kokkuvõttes tuvastati toidukvaliteedikavas „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ osalemisega seoses järgmised lisakulud:

- Loomade heaolu tagamine:
 - talvise jalutusala hooldamine;
 - puhtale joogiveele ligipääsu tagamine;
 - portsjonkarjatamine;
 - tihedam parasiidiseire;
 - aborigeenet tõugu lammaste tihedam pügamine.
- Karjatamiseks kasutatava rohumaaga hooldamine;
- Püsirohumaadelt või poollooduslikelt kooslustelt talvise rohusööda varumine;
- Iga-aastane kontrollikulu.

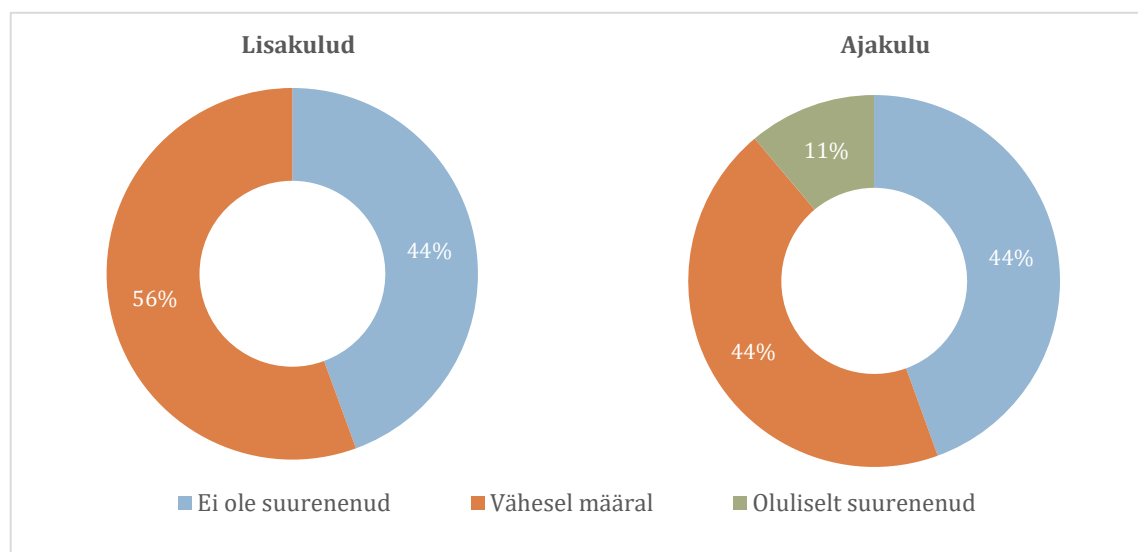
3. KÜSITLUSE TULEMUSED

Toidukvaliteedikavas „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas“ osalejate küsimustik koosnes neljast osast: üldandmed, tootmiskulud, loomade heaolu tagamine ja kontroll.

Üldandmed puudutasid karjatamist: kasutatavate karjamaade pind ja nende jaotus erinevate liikide vahel (poollooduslikud kooslused, püsirohumaad, muud rohumaad), karjatavate loomade arv (lambad ja veised) ning plaanitav realiseeritavate loomade arv aastas (lambad ja veised).

Toidukvaliteedikavas osalevad tootjad on väga erineva suurusega ettevõtted, seetõttu on ka karjatamiseks kasutatavate maade suurus tootjate lõikes erinev: maa suurus varieerus 7–520 ha vahel. Valdav osa karjatavast rohumaast (80%) asus poollooduslikel kooslustel, püsirohumaadel karjatamise osa oli 19%. Lisaks märkis vaid kaks tootjat väga väikeses osas muudel põllumajandusmaadel karjatamist. Karjatavate loomade arv varieerus samuti oluliselt: lambaid oli küsitluse hetkel toidukvaliteedikavas osalejatel 43–1000 ning veiseid 6–120.

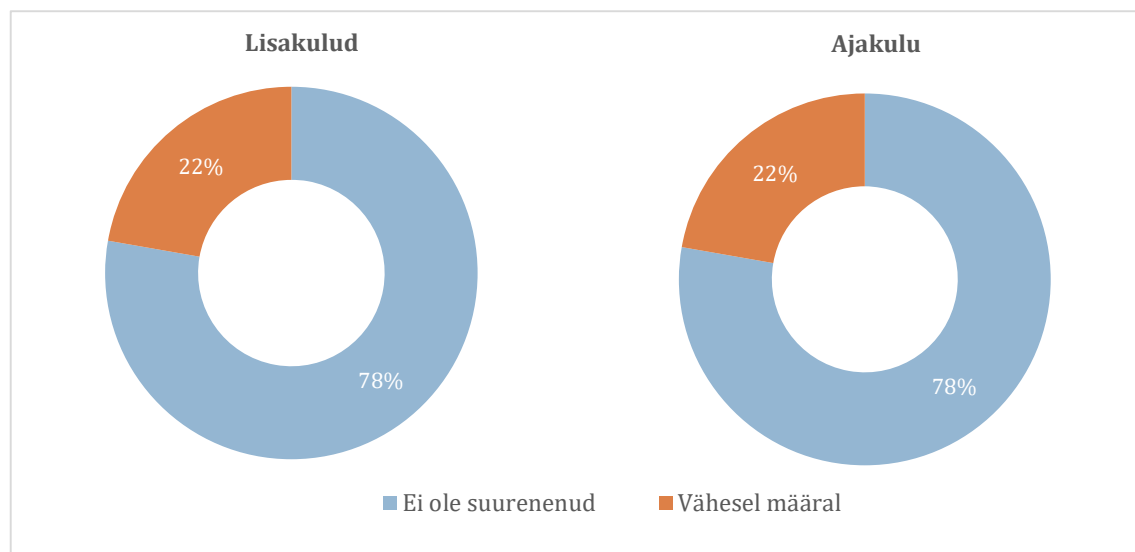
Tootmiskulude osas paluti ettevõtjatel hinnata, kui palju on toidukvaliteedikavas osalemise tõttu muutunud nende tootmiskulud ning ka ajakulu sellistele tegevustele nagu karjatamiseks kasutatava rohuma hooldamine, talvise rohusööda varumine ning muud tootmistegevused, mis ei ole otseselt seotud loomade heaolu ja kontrolliga. Toidukvaliteedikavas osalevate tootjate loomad peavad kohustusliku tootmismeetodi kohaselt olema kasvatatud Lääne-Eesti biosfääri programmiala territooriumil ning karjatatud poollooduslikul kooslusel või püsirohumaal. Küsitluse vastustest selgus, et karjatamiseks kasutatava rohuma hooldamise tootmis- ja ajakulud ei ole kvaliteedikavas osalemise tõttu suurenenud ligi pooltel vastanutest (44%, joonis 1). Samas hinnati ühel juhul ajakulu suurenemist oluliseks.

Algandmed: Küsitlus. Autorite arvutused

Joonis 1. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud muutuste hinnangud karjatamiseks kasutatava rohuma hooldamise lisakulude ja ajakulu kohta

Loomadele talvise rohusööda varumisel peavad toidukvaliteedikavas osalevad tootjad kohustusliku tootmismeetodi järgimiseks varuma kõrgekvaliteedilist silo ja heina soovituslikult poollooduslikult koosluselt. Välistatud ei ole ka sööda varumine kultuurrohumaadelt, kuid see ei tohiks olla valdav. Loomade söödana on välistatud soja, mais ja muud geneetiliselt muundatud söödad (GMO). Tootmis- ja ajakulud talvise rohusööda varumisel ei ole tootjate hinnangul kvaliteedikavas osalemise tõttu üldiselt suuremad; vaid paar ettevõtjat hindasid nii tootmis- kui ka ajakulu suurenemist vähesel määral (joonis 2).

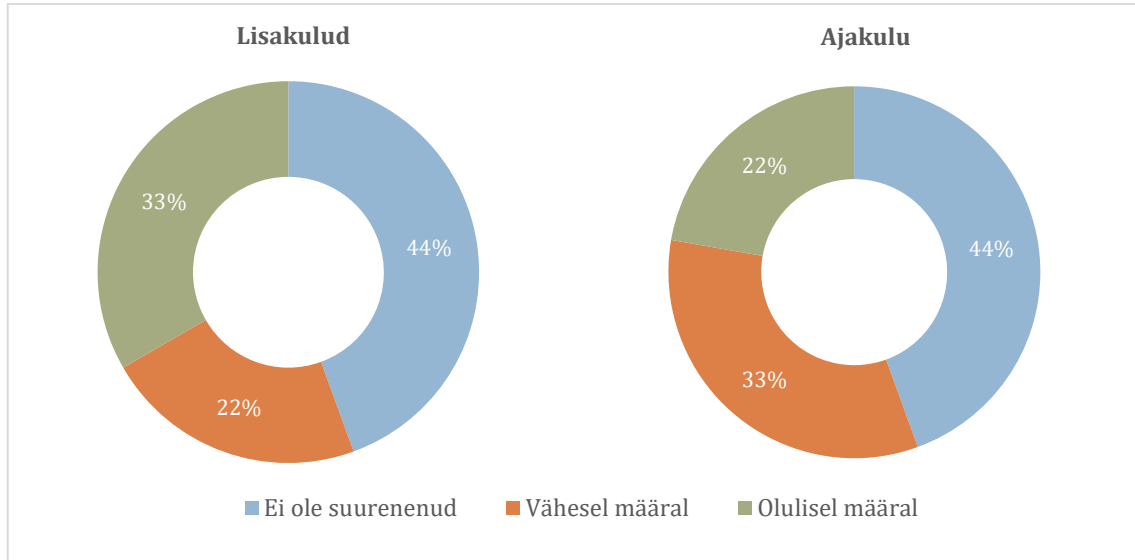

Algandmed: Küsitlus. Autorite arvutused

Joonis 2. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud muutuste hinnangud talvise rohusööda varumise lisakulude ja ajakulu kohta

Loomade heaolule tuleb toidukvaliteedikavas osalevatel tootjatel erilist tähelepanu osutada, sest kava eeskirjas sätestatud nõuete täitmist kontrollib üks kord aastas kvaliteedikava rakendava tootjarühma poolt valitud kvalifitseeritud konsulent. Kontrollitakse farmis loomade vaba liikumist: loomadele peab olema tagatud aastaringne vaba liikumine värskes õhus, nad ei tohi olla lõas ega laudas kinni ning neil peab olema tagatud elementaarne vari ilmastikutingimuste eest igal aastaajal. Juhul, kui loomi peetakse laudas, siis peab neil olema võimalus liikuda jalutusosalal. Talvel peab olema tagatud kuiva allapanuga lamamisala.

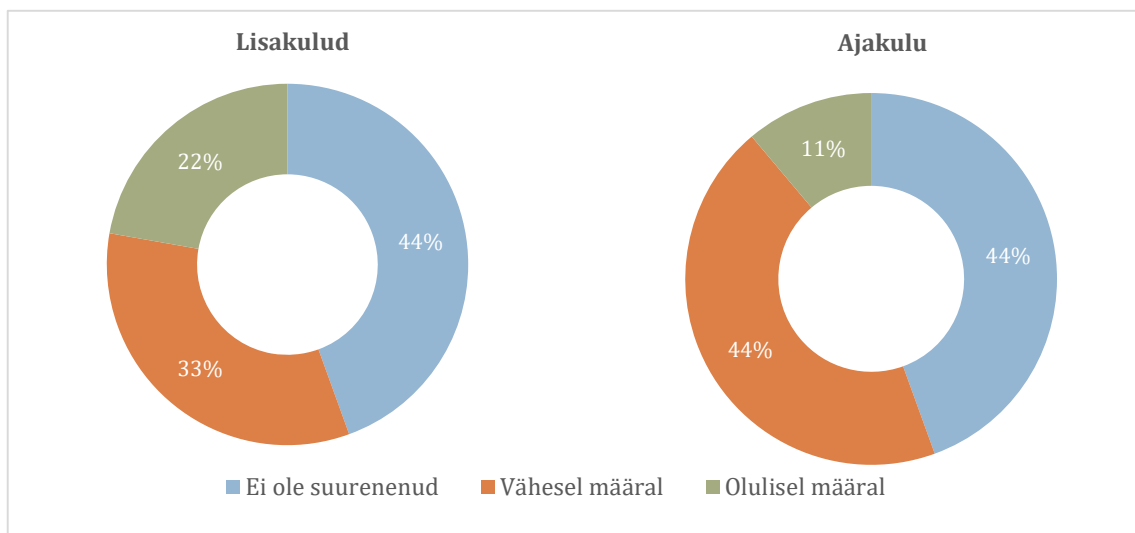
Tootjatel paluti hinnata, kas talvise jalutusala hooldamise rahaline või ajaline kulu on toidukvaliteedikavas osalemise tõttu muutunud. Ligi pooled (44%) tootjatest hindas, et nii rahaline kui ajaline kulu sellele tegevusele ei ole muutunud. Siiski viitas üle poole vastanutest (55%), et kulutavad talvise jalutusala hooldamiseks kvaliteedikavas osalemise tõttu rohkem nii aega kui ka raha (joonis 3).

Algandmed: Küsitlus. Autorite arvutused

Joonis 3. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud muutuste hinnangud talvise jalutusala hooldamise lisakulude ja ajakulu kohta

Kuna loomade heaolu tagamiseks peab neile olema tagatud ligipääs puhtale joogiveele igal aastaajal ning talvel ei tohi vesi olla jääga kaetud, siis paluti eraldi hinnangut ka selle kohta, kas puhtale veele ligipääsu tagamisel on neil tekkinud lisakulusid nii rahalises väärtuses kui ajas mõõdetuna. Neli tootjat üheksast (44%) vastas, et tootmiskulud ja ka ajaline kulu ei ole suurenenud. Kolm tootjat hindas, et tootmiskulud on suurenenud vähesel määral ning kaks vastasid, et need on suurenenud oluliselt. Ajakulu kohta arvas vaid üks tootja, et panustab olulisel määral rohkem aega sellele tegevusele (joonis 4).

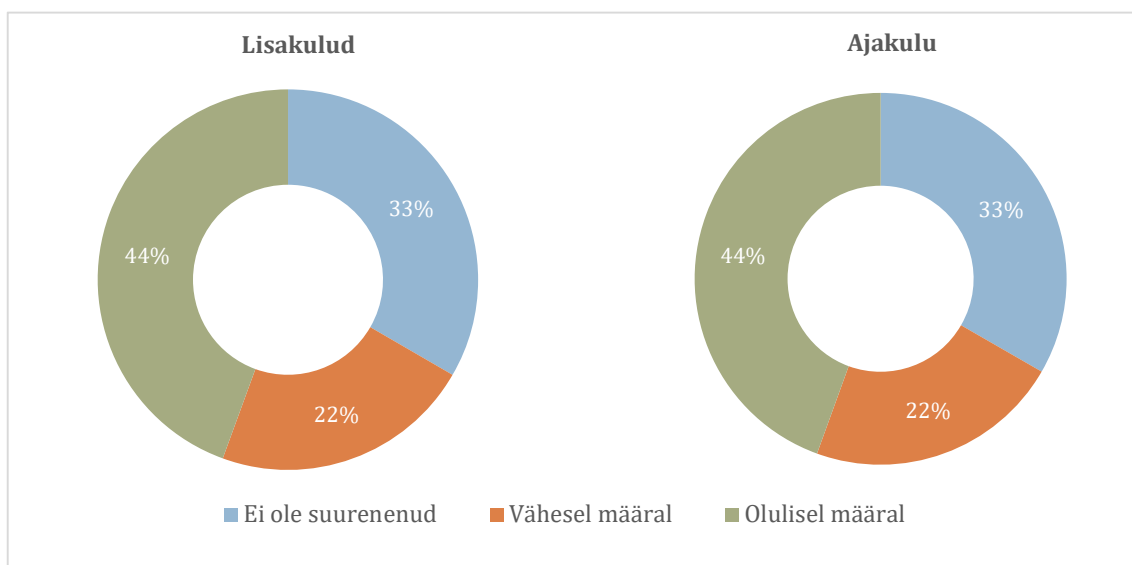

Algandmed: Küsitlus. Autorite arvutused

Joonis 4. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud muutuste hinnangud puhtale joogiveele ligipääsu tagamise lisakulude ja ajakulu kohta

Lääne-Eesti saartel kasvatatakse enamjaolt maalambaid ehk aborigeenet tõugu lambaid. Aborigeenet tõugu lammastele on omane kahekihiline villak ehk neil on alus- ja pealisvill, mistõttu vajavad loomad korralikku hoolitsust ja stabiilseid pidamistingimusi, et nende villaku alus- ja pealiskarvade osakaal püsiks aasta läbi sarnane. Pehme ja tiheda villaku saamiseks tuleb maalammast pügada vähemalt kaks kuni kolm korda aastas. Seetõttu küsiti toidukvaliteedikavas osalevatelt tootjatelt infot nende peetavate lammaste tihedama pügamisega seotud lisakulude kohta.

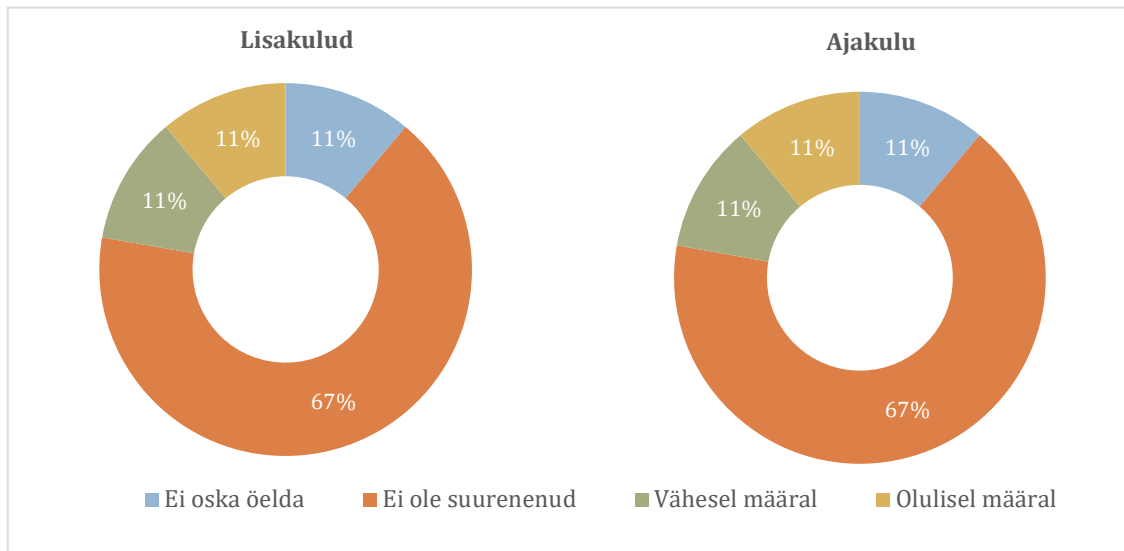
Kolm tootjat üheksast (33%) hindas, et neil ei ole lisakulusid seoses lammaste pügamisega ning ka aega ei panustata sellele tegevusele rohkem. Nelja tootja hinnangul on nende raha- ja ajakulud seoses aborigeenet tõugu lammaste tihedama pügamisvajadusega olulisel määral suuremad ning kahel tootjal vähesel määral suuremad (joonis 5).

Algandmed: Küsitlus. Autorite arvutused

Joonis 5. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud muutuste hinnangud aborigeenet tõugu lammaste tihedama pügamise lisakulude ja ajakulu kohta

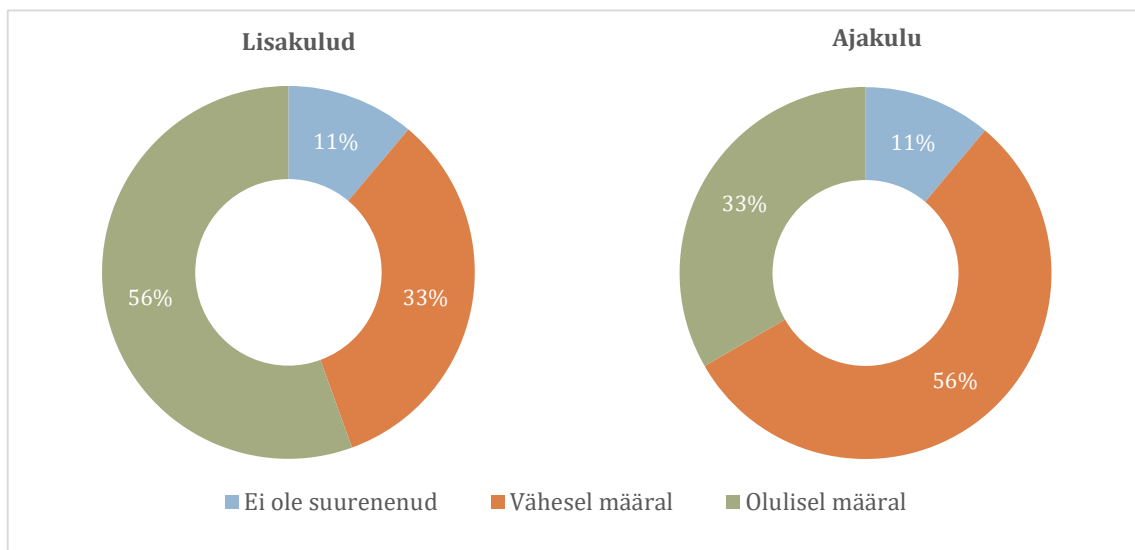
Kuna toidukvaliteedikava kohustusliku tootmismeetodi järgi on loomade söödaks lubatud kasutada vaid Lääne-Eesti saarte biosfääri programmialal poollooduslikul kooslusel või püsirohumaal kasvanud rohhtaimi ning talvine sööt peab koosnema vaid kõrgekvaliteedilisest silost ja heinast, mis on soovituslikult varutud poollooduslikult koosluselt või kultuurrohumaalt, siis uuriti tootjatelt, kas nende hinnangul on neil lisandunud kulusid seoses lammastele spetsiaalsete põllumajanduskultuuride söödaks kasvatamisega. Kaks kolmandikku vastanutest hindas, et kulud ei ole suurenenud ja vaid kaks tootjat arvasid, et kulud on suurenenud kas vähesel või olulisel määral (joonis 6).

Algandmed: Küsitlus. Autorite arvutused

Joonis 6. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud muutuste hinnangud lammastele spetsiaalsete rohttaimede kasvatamise lisakulude ja ajakulu kohta

Intervjuust toidukvaliteedikava rakendava tootjarühmaga selgus, et Lääne-Eesti saarte poollooduslikel kooslustel karjatamisel on probleemiks loomade siseparasiitide laialdasem levik ning selle tõrjeks kasutatakse ravimeid. Toidukvaliteedikavas osalevatelt tootjatel eeldatakse, et ravimeid kasutatakse ainult vajaduspõhiselt: parasiidiprobleemi seiratakse ja loomi testitakse parasiiditõrje vajaduse kindlakstegemiseks. Seda teemat käsitleti ka küsitluses. Üheksast tootjast viis (56%) hindas, et nende tootmiskulud on sagedasema parasiidiseire tõttu oluliselt suurenenud ja kolm vastas (33%), et tootmiskulud on suurenenud vähesel määral. Ühel juhul hindas tootja, et tema tootmiskulud selle tegevuse tõttu suurenenud ei ole (joonis 7).

Algandmed: Küsitlus. Autorite arvutused

Joonis 7. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud muutuste hinnangud tihedama parasiidiseire lisakulude ja ajakulu kohta

Kontrollide osas uuriti küsitluses, missuguseid lisanduvaid rahalisi ja ajalisi kulutusi on toidukvaliteedikavas osalemisel kontrollitavate näitajate jälgimine ja kontrollimine kaasa toonud. Enamus vastajatest (77%) arvas, et seoses kontrollidega suureneb ajakulu hinnanguliselt 2–16 tundi aasta kohta. Aeg kulub dokumentide ettevalmistamisele ja loomade kokku kogumisele kontrolli läbiviimiseks. Üks tootja ei osanud ajakulu kohta midagi arvata ja üks tootja arvas, et ajakulu ei suurene.

Veidi üle poole vastajatest arvas, et rahalised väljaminekud suurenevad seoses kontrollidega ning on otsene seos kontrolli eest tasumisele kuuluva summaga. Ülejäänud ei osanud sellele küsimusele vastata.

Lisaks paluti vastajatel kirjeldada põhjusi, miks nad on otsustanud toidukvaliteedikavaga liituda. Valdavalt toodi välja turustamisvõimaluste paranemist, aga oli teemat ka laiemalt käsitletud: püsirohumaadel ja pärandniitudel tehakse heina ja karjatatakse loomi ja niidud säilivad; rohumaa lammaste ja veiste liha on tervislik, maitsev, keskkonnasõbralikult toodetud; liha tarneahelad on lühikesed; kohalikud inimesed saavad tööd ja (lisa)sissetulekut.

Riigi osa toidukvaliteedikavades osalemise toetamises peeti üldiselt oluliseks – et kavasid loodaks ja seeläbi saaksid ka tarbijad teha oma valikuid, millist liha osta. Samuti soodustab see loomakasvatajate omavahelist kohapealset koostööd. Ilma riigi toeta ühistegevust luua ja üleval hoida on keeruline. Riik võiks aidata tarbijatele teadvustada, millised on toidukvaliteedikavade raames toodetud toodangu väärtused ja eelised. Toetus võiks seisneda otseste lisakulude kompenseerimises. Näiteks on suur vajadus mobiilsete lammaste kogumis-sorteerimis süsteemide järele. See oleks eelkõige vajalik neile tootjatele, kes ei karjata lautade kõrval. Kui on kõrge välistemperatuur, siis ei ole võimalik kiirelt vajalikke protseduure teha ja loomadel võib tekkida kuumarabandus, vedelikupuudus.

4. TOETUSE ARVESTAMISE METOODIKA ETTEPANEK

Toidukvaliteedikavas esitatud nõuete täitmine toob osalejatele kaasa lisakulud. Eesti maaelu arengukava 2014–2020 meetme 3 „Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavad” tegevuse liigi 3.1 „Liidu kvaliteedikavades ja siseriiklikult tunnustatud kvaliteedikavades osalemine” kaudu toetatakse toidukvaliteedikavas osalemist Toetust antakse tunnustatud toidukvaliteedikavas osalemisega seotud püsikulude hüvitamiseks. Toetust võimaldatakse põllumajandustootjatele kuni viie aasta jooksul toidukvaliteedikavaga esmakordsest liitumisest iga-aastase maksena, mille eesmärk on kompenseerida põllumajandustootjale kvaliteedikavas osalemisega seotud kulusid. Vas-tavalt määrusele (EL) nr 1305/2013 on maksimaalne võimalik toetuse summa kvaliteedikavades osalemiseks põllumajandusliku majapidamise kohta aastas 3000 eurot.

Toidukvaliteedikavas „Biosfääri programmiala rohumaaveis ja -lammas” osalemisega seotud lisa-kulude arvutused on tehtud kasutades ekspertintervjuude ja küsitluse tulemusi, toidukvaliteedi-kava rakendaja poolt valitud konsulendi eksperthinnanguid ning PRIA põllumajandusloomade regi-istri andmeid.

Toetussumma suurus ettevõtte kohta võiks koosneda kahest komponendist:

- 1) standardiseeritud ühikuhind põhikarja looma kohta korda loomade arv ja
- 2) ettevõtte iga-aastane kontrollikulu.

Standardiseeritud ühikuhinna arvutused on tehtud keskmiselt põhikarja looma kohta, võttes ar-vesse toidukvaliteedikavas osalevate ettevõtete loomade arvu ja karja struktuuri (põhikarja loo-made osatähtsus kogu loomade arvust). Arvutused on tehtud eraldi vähemalt kümne kuu vanuse ute ja vähemalt kaheksa kuu vanuse lihatõugu lehmullika kohta, arvutustes on arvesse võetud ka põhikarja loomade juurde kuuluvatele muudele loomadele (talled, vasikad jne) tehtavad kulu-tused, mis on seotud toidukvaliteedikavas osalemisega.

Arvutuste tulemusena kujunes standardiseeritud ühikuhinnaks vähemalt kümne kuu vanuse ute kohta 9,22 eurot ning vähemalt kaheksa kuu vanuse lihatõugu lehmullika kohta 37,20 eurot (ta-bel 1). Meetme menetlemise lihtsustamise eesmärgil ei ole toetussumma suuruse arvutamisel toi-dukvaliteedikavas osalevate ettevõtete grupeerimist kasutatud.

Tabel 1. Toidukvaliteedikavas osalemisest tingitud lisakulud põhikarja looma kohta aastas

	€/utt	€/lehm-mullikas
Loomade heaolu tagamise lisakulud kokku	6,70	22,30
sh talvise jalutusala hooldamise lisakulud	1,42	7,00
sh puhtale joogiveele ligipääsu tagamise lisakulud	1,36	7,00
sh portsjonkarjatamisega seotud lisakulud	1,64	3,50
sh tihedama parasiidiseire lisakulud	0,64	4,80
sh aborigeen-set tõugu lammaste tihedama pügamise lisakulud	1,65	
Lisakulud karjatamiseks kasutatava rohuma hooldamiseks	0,48	2,64
Lisakulud püsirohumaadelt või poollooduslikelt kooslustelt talvise rohusööda varumiseks	0,84	4,67
Lisakulud kokku	9,22	37,20

Algandmed: Ekspertintervjuude ja küsitluse tulemused, PRIA põllumajandusloomade register seisuga 07.09.2022. Autorite arvutused.

Ettevõtte iga-aastase kontrollikulu arvutamisel on arvesse võetud keskmine ettevõtte kontrollimiseks kuluv aeg ning konsulendi keskmine tunnitasu. Konsulendi hinnangul kulub ühe ettevõtte kontrollimiseks (ettevõttes kohapeal söötade, loomade ja pidamistingimustega tutvumine, söödavajaduse ja karjatamiskoormuse arvutamine, hindamisakti koostamine) 8–12 tundi aastas ehk keskmiselt 10 tundi, kusjuures ettevõtte suurus kontrollimisele kuuluvat ajakulu oluliselt ei mõjuta. Võttes arvesse, et konsulenditöö keskmine tasu on 41,45 eurot/h, kujunes ettevõtte aastaseks kontrollikulu maksumuseks 414,50 eurot olenemata ettevõtte suurusest.

Tabelis 2 on toodud näide toidukvaliteedikavas osaleja täiendavate lisakulude arvestamiseks.

Tabel 2. Näide: toidukvaliteedikavas osaleja lisakulude arvestus ettevõtte kohta aastas

	Uttede arv	Lehm-mullikate arv	Standardiseeritud ühikuhind, €/loom		Lisakulud (€)			
			utt	lehm-mullikas	utt	lehm-mullikas	kontroll	kokku
Ettevõtte 1	100		9,22	37,20	922,00		414,50	1 336,50
Ettevõtte 2		50	9,22	37,20		1 860,00	414,50	2 274,50
Ettevõtte 3	75	10	9,22	37,20	691,50	372,00	414,50	1 478,00
Ettevõtte 4	20	50	9,22	37,20	184,40	1 860,00	414,50	2 458,90

Algandmed: Autorite arvutused.

LISA 1. EKSPERTINTERVJUUDE KAVAD

Maaeluministeeriumi ametnike intervjuu küsimused

1. Millised nõuded või asjaolud on raskendanud Eesti maaelu arengukava 2014–2020 (MAK 2014–2020) meetme 3.1 „Liidu kvaliteedikavades ja siseriiklikult tunnustatud kvaliteedikavades osalemine“ rakendamist?
2. Missuguseid tegevusi võiks teie arvates sisaldada MAK 2014–2020 meetme 3.1 püsikulud (kontrollikulu, laborikulu, kohustuslik tootmismeetod vms), arvestades kahes toidukvaliteedikavas kehtestatud kavas osalemise tingimusi ja korda?
3. Missuguseid ettepanekuid on tehtud MAK 2014–2020 meetme 3.1 tegevuste kohta, mida võiks lisada kvaliteedikavas osalemise püsikulude (vajalike tegevuste) hulka?
4. Missugused on teie arvates kvaliteedikavas osalemise kitsaskohad või probleemid (väiketootjatel on suuremad kulud ühe ühiku kohta kui suurtootjatel, väiketootjatel on keerulisem kvaliteedikava eeskirja järgida kui suurtootjatel vms)?
5. Kas lisaks kahele olemasolevatele kvaliteedikavale võib lähiaastatel Eestis lisanduda veel mõni siseriiklikult tunnustatud kvaliteedikava?

Ekspertintervjuu küsimused

1. Millised nõuded või asjaolud on raskendanud Eesti maaelu arengukava 2014–2020 (MAK 2014–2020) meetme 3.1 „Liidu kvaliteedikavades ja siseriiklikult tunnustatud kvaliteedikavades osalemine“ rakendamist?
2. Kas aastatel 2014–2017 on teie kvaliteedikavas osalejate arv muutunud? Kas see arv võib lähiaastatel (aastatel 2018–2020) muutuda? Kui jah, siis kas vähenemise või suurenemise suunas ning mis põhjustel osalejate arv muutub?
3. Milline näeb välja kvaliteedikavaga liitumise protsess? Kas põllumajandustootjad peavad maksma kvaliteedikavaga liitumise tasu? Kui jah, siis kui suur see on? Kui ei, siis kas näete vajadust seda tasu nõuda?
4. Kas kvaliteedikavas osalejad maksavad kvaliteedikavas osalemise tasu? Kui jah, siis kui suur see on ning kui sageli seda tasutakse? Kui ei, siis kas näete vajadust seda tasu nõuda?
5. Missugused tegevused võiks teie arvates kuuluda MAK 2014–2020 meetme 3.1 püsikulude (vajalike tegevuste) hulka (kontrollikulu, laborikulu, kohustuslik tootmismeetod vms), arvestades teie toidukvaliteedikavas kehtestatud kavas osalemise tingimusi ja korda?
6. Kas te planeerite lähiaastatel (aastatel 2018–2020) oma kvaliteedikava eeskirja muuta? Kui jah, siis milliseid muutusi te planeerite?
7. Missugused on teie arvates kvaliteedikavas osalemise kitsaskohad või probleemid (väiketootjatel on suuremad kulud ühe ühiku kohta kui suurtootjatel, väiketootjatel on keerulisem kvaliteedikava eeskirja järgida kui suurtootjatel vms)?

LISA 2. KÜSIMUSTIK KVALITEEDIKAVAS OSALEJATELE

ÜLDANDMED

1. Palun kirjeldage oma tootmises kasutatavaid karjamaid. Kui suurel alal loomi karjatate (hektarites) ja kuidas see jaotub erinevate maa liikide vahel?

Palun märkige vastus igal real. Kui Teil sellist liiki karjamaad ei ole, siis märkige palun "0", et ankeedis edasi liikuda.

Karjatamiseks kasutatava rohumaa pindala kokku on:	
... sellest poollooduslikul kooslusel karjamaad on:	
... sellest püsirohumaadel karjamaad on:	
... sellest muudel põllumajandusmaadel karjamaad on:	
... sellest karjamaad PLK alal, mis ei kuulu põllumajandusmaa hulka, on:	

2. Kui palju on Teil karjatatavaid loomi?

	Loomade arv
Lambad	
Veised	

3. Milline on Teie planeeritav veiste ja lammaste realiseerimise arv aastas?

	Loomade arv
Lambad	
Veised	

TOOTMISKULUD

4. Palun hinnake, kui palju on kvaliteedikavas osalemise tõttu Teie tootmises suurenenud tootmis- ja ajakulud:

Palun valige üks vastus igal real.

	Oluliselt suurenenud	Vähesel määral	Ei ole suurenenud	Ei oska öelda
Karjatamiseks kasutatava rohumaa hooldamise tootmiskulud				
Karjatamiseks kasutatava rohumaa hooldamise ajakulu				
Talvise rohusööda varumise tootmiskulud				
Talvise rohusööda varumise ajakulu				
Muud tootmiskulud (v.a loomade heaolu ja järelevalvega seotud)				
Muu ajakulu (v.a loomade heaolu ja järelevalvega seotud)				

Jagunemised:

Kui esimese rea vastus on „oluliselt suurenenud“ või „vähesel määral“, avaneb täpsustav küsimus 5.

Kui teise rea vastus on „oluliselt suurenenud“ või „vähesel määral“, avaneb täpsustav küsimus 6.

Kui kolmanda rea vastus on „oluliselt suurenenud“ või „vähesel määral“, avaneb täpsustav küsimus 7.

Kui neljanda rea vastus on „oluliselt suurenenud“ või „vähesel määral“, avaneb täpsustav küsimus 8.

Kui viienda rea vastus on „oluliselt suurenenud“ või „vähesel määral“, avaneb täpsustav küsimus 9.

Kui kuuenda rea vastus on „oluliselt suurenenud“ või „vähesel määral“, avaneb täpsustav küsimus 10.

5. Kui suured on lisakulud karjatamiseks kasutatava rohumaa hooldamisel (eurodes ühes aastas hektari kohta)?

Palun kirjeldage kõik lisakulud, mida oma tootmises karjamaade hooldamisel teete. Valides variandi „muud kulud“ avaneb võimalus täpsustada kulutusi.

	Kulu püsirohuma ha hooldusel, €/ha	Kulu poolloodusliku koosluse hooldusel, €/ha
Niitmine		
Niite kokku kogumine		
Võsa raiumine		
Muud kulud		

6. Kui palju lisatööd tehakse karjatamiseks kasutatava rohumaa hooldamiseks? (tundi aastas)

Palun kirjeldage kõik lisatööd, mida oma tootmises karjamaade hooldamisel teete. Valides variandi „muud kulud“ avaneb võimalus täpsustada, millistele töödele aega kulutate.

	Ajakulu püsirohuma ha hooldusel, tundi kokku	Ajakulu poolloodusliku koosluse hooldusel, tundi kokku
Niitmine		
Niite kokku kogumine		
Võsa raiumine		
Muud kulud		

7. Kui suured on kvaliteedikava kohustuslikust tootmismeetodist tingitud püsirohumaadelt või PLK-delt talvise rohusööda varumise lisakulud? (eurot aastas)

Sisestada saab ainult numbreid:

8. Kui palju lisatööd tehakse kvaliteedikava kohustuslikust tootmismeetodist tingitud püsirohumaadelt või PLK-delt talvise rohusööda varumiseks? (tundi aastas)

Tekstiväli:

9. Kui palju on lisandunud muid tootmiskulutusi kvaliteedikavas osalemise tõttu? (eurot aastas)

Tekstiväli:

10. Kui palju lisatööd tehakse muudest kvaliteedikavast tulenevate nõuete täitmiseks? (tundi aastas)

Tekstiväli:

11. Kas Te varute talvist sööda lisaks muult põllumajandusmaalt?

Jah -> *avaneb küsimus 12*

Ei

12. Palun hinnake, kui suures osas kogute talvist sööta muult põllumajandusmaalt, %:

Sisestada saab ainult numbreid:

LOOMADE HEAOLU

13. Palun hinnake, kui palju on kvaliteedikavas osalemise tõttu Teie tootmises suurenenud loomade heaolu tagamise kulud ja sellega seotud ajakulu:

Palun valige üks vastus igal real.

	Olulisel määral	Vähesel määral	Ei ole suurenenud	Ei oska öelda
Talvise jalutusala hooldamise lisakulud				
Talvise jalutusala hooldamise tõttu lisanduv ajakulu				
Puhtale joogiveele ligipääsu tagamise lisakulud				
Puhtale joogiveele ligipääsu tagamisel lisanduv ajakulu				
Aborigeenst tõugu lammaste tihedama pügamise lisakulud				
Lammaste tihedama pügamise tõttu lisanduv ajakulu				
Lammastele spetsiaalsete rohttaimede kasvatamise lisakulu				
Spetsiaalsete rohttaimede kasvatamisega seotud lisanduv ajakulu				
Tihedama parasiidiseire lisakulud				
Lisanduv ajakulu seoses tihedama parasiidiseirega				
Portsjonkarjatamisega seotud lisakulud				
Portsjonkarjatamisega seotud lisanduv ajakulu				
Muud loomade heaoluga seotud lisakulud (palun täpsustage)				
Muu lisanduv ajakulu (palun täpsustage)				

Lisaküsimused, mis avanevad, kui eelmisele küsimusele vastatakse vastaval real kas „olulisel määral“ või vähesel määral“

14. Palun hinnake, kui suured on kvaliteedikavas osalemisega seonduvad loomade heaolu tagamise lisakulud (eurodes ja/või tundides ühes aastas kokku)?

	Lambad €/aastas	Lambad h/aastas	Veised €/aastas	Veised h/aastas
Talvise jalutusala hooldus				
Ligipääs puhtale joogiveele				
Aborigeenst tõugu lammaste tihedam pügamine				
Spetsiaalsete rohttaimede kasvatamine lammastele				
Tihedam parasiidiseire				
Portsjonkarjatamine				

Lisaküsimus, mis avaneb, kui 13 küsimuse kahel viimasel real vastatakse „olulisel määral“ või vähesel määral“:

15. Palun kirjeldage, millised on muud kvaliteedikavas osalemisega seonduvad loomade heaolu tagamise lisakulud ning millises suurusjärgus neid aasta kohta teete:

	Lambad, rahakulu €/aastas	Lambad, ajakulu h/aastas	Veised, rahakulu €/aastas	Veised, ajakulu h/aastas
Palun kirjeldage loomade heaoluga seotud muu kulu:				
Palun kirjeldage loomade heaoluga seotud muu kulu:				
...				

JÄRELEVALVE

16. Missuguseid lisakulutusi on kvaliteedikavas osalemisega kaasnev järelevalve Teile kaasa toonud?

Palun valige üks vastus igal real.

	Jah, on	Vähesel määral	Ei ole	Ei oska öelda
Järelevalvest/kontrollidest tulenev suurem ajakulu				
Järelevalvest/kontrollidest tulenev suurem rahaline kulu				
Muud järelevalvest tingitud rahalised kulud				
Muu järelevalvest tingitud ajakulu				

Lisaküsimused, mis avanevad, kui eelmisele küsimusele vastatakse „olulisel määral“ või vähesel määral“

17. Märkсите, et Teile ajakulu järelevalve/kontrollide tõttu suurenes. Palun kirjeldage, milliseid tegevusi eraldi selleks otstarbeks teete ja kui palju aega kulutate:

Tekstiväli:

18. Märkсите, et Teile rahaline kulu järelevalve/kontrollide tõttu suurenes. Palun kirjeldage, millistele tegevustele eraldi selleks otstarbeks ja kui palju raha kulutate:

Tekstiväli:

19. Märkсите vastuseks muu kulu. Palun kirjeldage, milliseid muid kulutusi olete pidanud tegema kvaliteedikavas osalemiseks?

Tekstiväli:

20. Kui oskate välja tuua veel kvaliteedikava järgimisega kaasnevaid lisakulutusi võrreldes tavatootmisega, siis palun nimetage need koos maksumustega eurodes ühe aasta kohta:

Tekstiväli:

21. Palun kirjeldage põhjusi, miks Te otsustasite kvaliteedikavaga ühineda?

Tekstiväli:

22. Kuidas peaks Teile arvates riik kvaliteedikavades osalemist toetama?

Tekstiväli:

23. Kui Teil on veel kommentaare kvaliteedikava kohta, siis palun kirjutage need siia:

Tekstiväli: